

Asia: VN/2293/2020

Ehdotus hallituksen esitykseksi laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille myönnettävistä apurahoista - työryhmän raportti

Lain soveltamisala (1 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Lain tarkoitus (2 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Rahoitus ja määrärahan jakautuminen (3 §)

Valitse sopivin

En kannata

Muutosehdotus tai muu kommentti

Kohdistan eriävän mielipiteeni esityksen kolmannen pykälän toiseen momenttiin, tuen jakautumiseen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä kirjoittamisen ja suomentamisen välillä.

Lakiesitys kohtelee tietokirjallisuutta, suomentamista ja erityisesti tietokirjasuomentamista eriarvoisesti. Tästä syystä se on ristiriidassa tavoitteidensa kanssa.

Lakiesityksen tavoitteena on tukea ”kirjallisen kulttuurin monimuotoisuutta, moniäänisyyttä ja jatkuvuutta sekä lisätä kirjallisen kulttuurin uudistumista, elinvoimaisuutta ja saatavuutta”. Lisäksi sen ”tavoitteena on tukea Suomessa asuvan väestön mahdollisuuksia päästä osalliseksi muunkielisestä kirjallisesta kulttuurista. Lisäksi esityksen tavoitteena on tukea kirjailijoiden ja kääntäjien luovaa ammatillista työskentelyä ja parantaa aloittelevien kirjailijoiden ja kääntäjien kasvua ammattilaisuuteen.” Lain arvopohjan mukaan ”elävä kulttuuri muodostaa sivistisyhteiskunnan perustan, vahvistaa demokratiaa ja sananvapautta”. (1)

Esityksessä määrärahasta on varattu kaunokirjallisuudelle 90 % ja tietokirjallisuudelle 10 %. Suomentajien osuus kummastakin on 18 %. Tietokirjallisuuden suomentajien osuus on siis vaivaiset 1,8 %. Jakosuhteelle ei esitetä minkäänlaisia perusteita, se ei pohjaudu mihinkään tunnuslukuun eikä vastaa tietokirjallisuuden suomentamisen kulttuurista merkitystä.

Esityksen mukaisella jakosuhteella ja nykyisen suuruisella määrärahalla tietokirjasuomentajien osuus määrärahasta on noin 40 000 euroa, joka vastaa noin yhtä työvuotta. Se on täysin riittämätön lain tavoitteena olevaan ammattikunnan uudistamiseen tai maailmankulttuurin laajamittaiseen tuomiseen suomalaisten saataville.

Tietokirjasuomentajien kannalta jakosuhte on erityisen kohtuuton, sillä kirjastokorvaus on valtion ainoa suora tuki tietokirjallisuuden suomentajille. Sen sijaan Suomessa kirjoitetulle tietokirjallisuudelle on myös rinnakkaisia julkisia tukia. Niitä ovat mm. Tiedonjulkistamisen apurahat (valtio, vuodesta 2021 eteenpäin 570 000 euroa/v., tukee myös muita kuin kirjahankkeita) (2) ja Tietokirjallisuuden edistämiskeskuksen apurahat (Kopioston rahoittama säätiö, n. 2 milj. euroa/v.) (3). Yhteensä Suomessa kirjoitetun tietokirjallisuuden julkinen tuki on siis reilusti yli kaksi miljoonaa euroa.

Tietokirjallisuuden suomentajien koko julkinen tuki on siis korkeintaan 1/50 tietokirjailijoiden tuesta. Tuki ei ole missään suhteessa suomennetun tietokirjallisuuden merkitykseen.

On selvää, että korkealuokkainen, tieteen uusia ajatuksia esittelevä tietokirjallisuus on olennainen osa maailmankulttuuria ja ajatusten saatavuutta. Tämä todetaan myös Sanna Marinin hallitusohjelmassa, joka korostaa elävää kulttuuria sivistysvaltion perustana ja nostaa esille kotimaisilla kielillä julkaistavan tietokirjallisuuden (ohjelmassa termillä tiedekirjallisuus) tukemisen (4). Myös eduskunnan käymissä aikaisemmissa keskusteluissa on korostettu tietokirjallisuuden ja sen kääntämisen tuen kehittämisen välttämättömyyttä. Lisäksi Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan uudessa Tiedekasvatuksen suositukset -asiakirjassa todetaan, että ”maailmankirjallisuuden saatavuus omalla äidinkielellä rikastaa tiedepääomaa ja kehittää kotimaisia kieliä tieteen kielinä” (5).

Suomessa ei voida keksiä kaikkia maailman ajatuksia, eivätkä suomalaiset itse voi mitenkään kirjoittaa niistä kaikista päteviä kirjoja. Viimeaikaisia esimerkkejä tällaisista teoksista ovat mm. Daron Acemoglun teos Kapea käytävä ja Mariana Mazzucaton teos Arvo. Tietokirjojen suomentaminen on olennainen osa elävää kirjallista kulttuuria ja maailman ajatusten saattamista suomalaisten saataville.

Totean, että kirjallisuuden eri muodoille jaettavat julkiset tuet ja niiden jakautuminen on nähtävä kokonaisuutena. Näiden tukien jakautuminen on perusteltava, ja jakosuhteen on vastattava oikeudenmukaisemmin eri kirjallisuuden muotojen merkitystä ja lain tavoitteita.

Tietokirjallisuuden suomentamisen jako-osuutta on korotettava merkittävästi.

Helsingissä 15.2.2021

Juha Pietiläinen

FM, tieteellisen tietokirjallisuuden suomentaja

Viitteet:

(1) Ehdotus hallituksen esitykseksi laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille myönnettävistä apurahoista: Työryhmän raportti.

(2) Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta 27.1.2021:
<https://tjnk.fi/fi/ajankohtaista/tiedonjulkistamisen-apurahoihin-korotus>

(3) Suomen tietokirjalijat: <https://www.suomentietokirjalijat.fi/kirjailijalle/apurahat.html>

(4) Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019.

(5) Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta ja Tieteellisten seurain valtuuskunta 15.2.2021:
<https://tjnk.fi/fi/ajankohtaista/tiedeosaaminen-muuttaa-maailmaa-tiedekasvatuksen-suositukset-julkaistu>

Apurahan myöntäminen (4 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Päätöksenteko (5 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Muutoksenhaku (6 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Muut kommentit ja huomiot:

Pyydämme, että kommentti aloitetaan viittaamalla työryhmän ehdotuksen lukuun, alakohtaan, kappaleeseen tai pykälään. Jos kommentti ei koske mitään tiettyä esityksen kohtaa, pyydämme, että kommentti aloitetaan sanoilla "Yleinen kommentti".

-

Pietiläinen Juha
Terra Cognita Oy - Tietokirjojen suomentaja, kustantaja